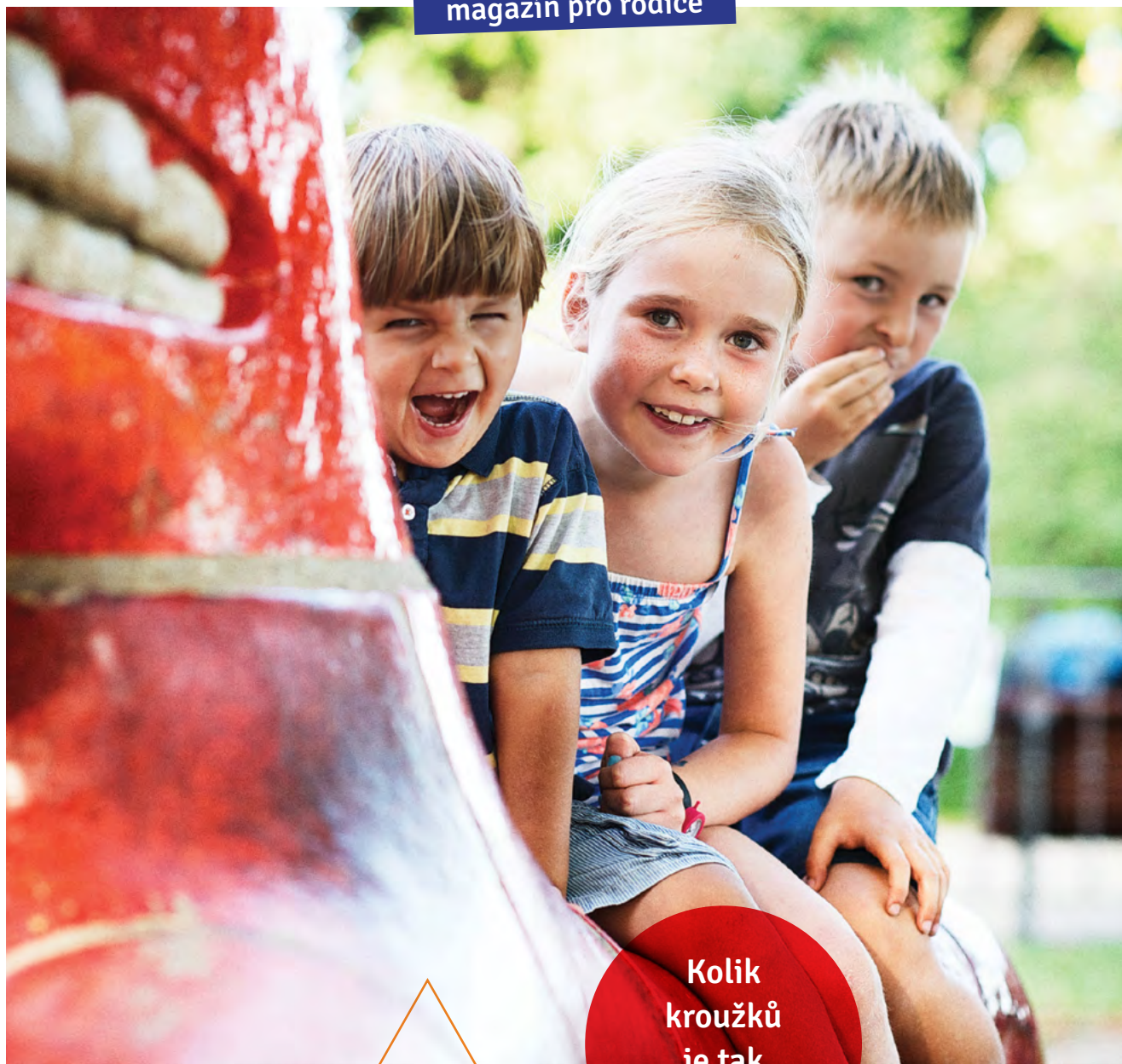

EDU zin

magazín pro rodiče

zdarma / 1 / 2022

Proč je
u dětí
důležitá
odolnost

Tipy
na knihy
pro děti

Kolik
kroužků
je tak
akorát

Jak se dá
učit venku
↓
reportáž ze
ZŠ Církvice

Děti ze Základní školy v Uhlířských Janovicích v rámci workshopu ve škole psaly vzkazy rodičům, učitelům a ředitelům. Co nám chtějí říct?

Nehádejme se

Kamarádství je nejdůležitější věc na světě / Nenadáváme paní učitelce / Sám nic nezmůžeš, ale s kamarády dokážeš vše / Držíme spolu / Nestydíme se před ostatními / Držíme při sobě za každou cenu / Jsme spolu / Nehádáme se → dohodneme se / Spolupracujeme s učiteli / Jsme jeden tým / Znovu a společně / Chráníme slabšího / Děkuju / Nevyrušujeme druhé o hodinu / Dáváme pozor / Musíme se podporovat! Nikoho neodstrkujeme z naší party, pomáháme si, protože jsme kamarádi a máme se všichni rádi! / Nesmějeme se ostatním / Nenadáváme si / Spolupracujeme / Nepereme se / Pomáháme si •

- 02 Co nám chtějí říct děti
- 03 Co je to magazín EDUzín
- 04 ANKETA
Kdo je úspěšný žák
- 05 NÁZOR
Kolik kroužků je dost
- 06 ROZHOVOR
Jak předcházet problémům s dětmi
- 08 REPORTÁŽ
Jak se učí venku
- 11 Jak se naučit jednoduše anglicky
- 12 REPORTÁŽ
Jak se učí nová informatika
- 14 ROZHOVOR
Proč je důležitá odolnost
- 16 TÉMA
Jak motivovat děti ke čtení
- 17 TÉMA
Jak se pozná dobrá škola
- 18 ROZHOVOR
Co mohou dělat rodiče

EDU zín

EDUzín → magazín o všem podstatném ve vzdělávání
květen 2022 / občasník

Adresa redakce: EDUin, o.p.s., Pražské kreativní centrum,
Staroměstské náměstí 4/1, 1100 Praha 1
+420 775 225 399 / redakce@eduin.cz / www.eduzin.cz

Šéfredaktorka: Bára Procházková
Art direktorka a grafická úprava: Táňa Sekerková
Jazyková redakce: Kateřina Horáková, Lenka Řimnáčková
Autorky: Lucie Fialová, Lucie Kocurová, Martina Kopecká,
Jitka Polanská, Karolína Pražáková

Vydavatel: EDUin, o. p. s.,
Bucharova 2928/14a, 158 00 Praha 5 — Stodůlky
IČ: 24706370

Tiskne: Lepor s.r.o.
Uzávěrka: 11. května 2022
Fotografie na obálce: Alice Hrubá

Tento tištěný magazín vznikl za přispění
Nadačního fondu Eduzměna.

 eduzměna
nadační fond

Přibalte odolnost

Na čerstvý jarní vzduch se snad těší všichni. Děti už dnes ale nemusejí čekat až do odpoledne, až budou moci vyběhnout na zahradu či na louku, protože dnes se dá venku i učit. Zajeli jsme se podívat do Základní školy Církvice, jak taková výuka na čerstvém vzduchu probíhá. Pobyt venku podporuje mimo jiné i odolnost dětí. A nejde jen o fyzickou zdatnost, ale především o psychickou vnitřní sílu, která dětem usnadní cestu životem. Jak odolnost podpořit, se dozvíte v jednom z rozhovorů. A pokud chcete dítěti do batohu na jeho životní cestu přibalit třeba i znalosti angličtiny, nabízíme návod, jak se v jazyce jednoduše posunout každý den o krůček dál.

Tento časopis vznikl ve spolupráci redakce internetového magazínu o výchově a vzdělávání EDUzín a Nadačního fondu Eduzměna. Spojení těchto jmen není náhodné, což prozrazuje i zkratka EDU, tedy vzdělávání. Společně si přejeme, aby děti do školy chodily rády a učení je bavilo.

EDUzín každý den publikuje články, které rodičům pomáhají najít tu nejpříjemnější cestu labyrintem českého školství. Ukazujeme, co funguje ve školkách a základních či středních školách, a dáváme odpověď na různé rodičovské otázky.

Nadační fond Eduzměna už pracuje na proměně vzdělávacího systému na Kutnohorsku. Učí tu spolupracovat všechny, kterých se škola týká: děti, učitele, ředitele a rodiče. Věří, že jedině ve vstřícném prostředí se mohou děti kvalitně vzdělávat a objevovat svůj potenciál. A změny se už dějí – pojdte se s námi na to podívat.

Milí rodiče, milé čtenářky, milí čtenáři,
příjemné čtení Vám přeje

Bára Procházková
šéfredaktorka

www.eduzin.cz

facebook
EDUzín

Co znamená úspěšný žák?

Úspěch ve škole rozhodně nemusí znamenat, že žák má jen samé jedničky. V anketě odpovídají finalisté soutěže o nejinspirativnějšího učitele Global Teacher Prize roku 2021.

foto: Alice Hrubá

Pavlína Loňková / 3. místo
ZŠ Labyrinth Brno

Jako úspěšného žáka si představím toho, komu se daří v čase zlepšovat své výkony, kdo sám nebo s pomocí dokáže své učení reflektovat, radovat se z úspěchů a poučit se z chyb. Nejen těch vlastních.

Petr Curko / 2. místo
ZŠ Blatenská Horažďovice

Úspěšný žák nemusí ani zdaleka být premiantem třídy, ale může se jednat o člověka, který se s větším či menším úspěchem snaží líznout si pro život lepší karty, než se kterými začal hrát.

Barbora Heřmanová / 1. místo
ZŠ Mozaika Rychnov nad Kněžnou

Za úspěšného žáka považuji takového, který uplatňuje své znalosti a dovednosti v praxi. Raduje se ze svých úspěchů, ale dokáže si poradit i v případech nesnází, ví, kde vyhledá pomoc nebo odpověď.

Petr Zahrádka
VOŠ a SPŠ Žďár nad Sázavou

Pro mě je úspěšný ten žák, který si správně vybere svůj obor a zaměření a vydrží v něm po celý život bez ohledu na to, jakou pozici vykonává. Protože má-li zájem o zvolený obor, tak se úspěch časem dostaví.

Marcela Přibyllová
ZŠ a MŠ Znojmo – Pražská

Úspěšný žák je pro mě takový žák, který má dobrý pocit sám ze sebe a je se sebou spokojený – to považuji za základ úspěchu každého člověka.

Jan Coufal
ZŠ Litomyšl

Úspěšný žák je každý, který si uvědomí a pochopí důležitost nikdy nekončícího procesu vzdělávání. Je důležité nezůstat stát na místě a třeba i malými, postupnými krůčky se posouvat k vytyčenému cíli. Je úplně jedno, jestli je ten cíl stát se jaderným fyzikem, nebo se „pouze“ naučit skákat přes švihadlo.

Zdeňka Procházková
ZŠ a MŠ Dolní Dubňany

V životě nejsou důležité samé jedničky. Ty samy o sobě nejsou branou ke štěstí. Důležité pro žáky je také umět navazovat sociální vztahy, prosadit se v kolektivu, mít určitý okruh přátel. V konečném důsledku je úspěšný žák ten, který si dokáže najít své místo v životě a je spokojený.

Barbora Kosinová
ZŠ a MŠ Hovorčovice

Úspěšný je pro mě ten žák, který se sám chce učit něčemu novému. Má zdravý vztah k sobě i k druhým, umí naslouchat a spolupracovat. V ideálním případě má možnost své vzdělávání řídit a být za něj zodpovědný.

Další názory
si můžete přečíst
po načtení
QR kódu

Kolik kroužků je tak akorát? Když dětem organizujeme veškerý volný čas, přicházejí o možnost poznat samy sebe

Karolína Pražáková, dětská terapeutka
foto: archiv K. Pražákové

Na atletiku, na gymnastiku, na fotbal nebo třeba do hudebky? Myslím si, že bohatství a kvalita mimoškolních aktivit, včetně základních uměleckých škol, jsou takovým českým unikátem. Lektori a trenéři jsou často báječní lidé s pedagogickým vzděláním, kterým na dětech opravdu záleží. Navíc různé kroužky a kurzy jsou skvělým způsobem, jak rozvinout svůj talent, jak si najít kamarády, zažít úspěch. Třeba pro děti, které zažívají nějakou složitou situaci v rodině, představují právě mimoškolní aktivity jedinečnou možnost, jak zažít přijetí a setkat se s inspirativním dospělým. Takže je určitě skvělé, když děti mají ve svém volném čase možnost něco zažít a rozvinout svůj potenciál.

Jak vybrat ten správný kroužek?

Kroužky jsou zkrátka bezva. Jenže dost často se stává, že rodiče v dobré víře zapíší dítě na všechny aktivity, o kterých se doslechnou. Už i předškoláci tak každé odpoledne přebíhají ze školky na trénink a z tréninku na hudebku. A někteří rodiče se ptají nás terapeutů: kolik kroužků je už moc? A jak vyberu ten správný, který moje dítě bude bavit natolik, že ho do budoucna ochrání před potloukáním se po ulicích s partou výtržníků?

Na tuto otázku se těžko odpovídá, protože každé dítě je jiné. Jako dětská terapeutka bych se ale velmi přimlouvala za to, aby se aspoň u předškoláků rodiče drželi hodně zkrátka. Můžeme dítě jen pozorovat a při běžných činnostech sledovat, co ho baví, u čeho vydrží, k čemu ho to táhne. Aspoň zjistíme, jestli raději kope do balónu, maluje, nebo tančí a zpívá. Víím, že trenéři hokeje nebo gymnastiky jsou nejrady, když jim přivedete tříleté dítě, ale my terapeuti to prostě vidíme jinak. Už na konci školky a na prvním stupni základní školy se pak s dítětem můžeme bavit o tom, co ho baví a co by třeba chtělo vyzkoušet.

Jedním extrémem je, když kluby chtějí vychovávat rovnou vítěze a reprezentanty, kde se děti „jen tak“ nehýbou a musejí 3x týdně na trénink a o víkendu na závody. Pokud ale ze školy, kde se řeší známky a úkoly, přecházejí někam, kde se jede na výkon, kde „musí víc zabrat“ – to si koledujeme o plačtivost, mrzutost nebo bolavé břicho...

Pak tu máme druhý extrém, kdy děti neustále mění aktivity a nadšení ze zvoleného kroužku rychle vyprchá. Důvodů může být spousta, třeba to, že se dítě začne porovnávat s ostatními a zjistí, že není tak dobré; někdo se mu tam posmívá nebo trenér zvýší hlas nad únosnou mez. V ten moment někteří rodiče ihned kapitulují a raději hned dítě přehlašují jinam. Tady bych spíš byla pro, aby se rodič zkusil dopátrat, proč potomek aktivitu najednou odmítá, proč

ho „neba“, když tam přece tolik chtěl? Samozřejmě bychom neměli nechat dítě trpět nebo se trápit, ale myslím si, že je vhodné, aby se pokusilo dochodit třeba čtvrtletí nebo pololetí, které už rodič zaplatil. Kromě aktivity samotné se tak naučí i paralelní, stejně důležité věci, jako jsou vytrvalost a zodpovědnost.

„Dítě si potřebuje jen tak hrát,
zkoumat, vyrovnat se s nudou
tak, že si samo vymyslí
nějakou zábavu.“

Naučit se odpočívat

Zejména u menších dětí je důležité, aby dostaly svobodu, ať samy zjistí, co je baví, co jim je příjemné; ať mají možnost samy sebe poznat. Dítě si potřebuje jen tak hrát, zkoumat, vyrovnat se s nudou tak, že si samo vymyslí nějakou zábavu. Stejně tak zásadní je i naučit se odpočívat a být jen sám se sebou. Kolem sebe, v televizi i ve filmech vidáváme skvěle vycvičené malé sportovce, kteří už ve školce chtějí trénovat nejlépe denně. Já si ale v tu chvíli říkám – malé dítě je závislé na rodičích, chce je potěšit, protože potřebuje jejich lásku. Netroufám si soudit, ale možná leckterý malý hokejista prostě v očích svých rodičů čte, že čím víc trénuje, tím víc jsou na něj pyšní a milují ho. Je proto důležité rozlišovat, co je opravdová touha dítěte a co je zhmotněná ambice mámy a táty. •

foto: Kateřina Lánská

Další texty čtete na
www.eduzin.cz

Zatlačit na dítě se zdá být nutností, ale ono je to nakonec dost neefektivní

Mnoho rodičů si stěžuje na to, že děti nerady plní školní i domácí povinnosti.

„Za problémem dítěte může být problém dospělého v jeho blízkosti,“

domnívá se Pavel Kraemer, učitel a zakladatel Institutu pro inovativní vzdělávání.

„Děti mohou rodiče bojkotovat, když cítí tlak nebo nejistotu. Řešením není ještě víc přitlačit, ale spíš změnit své vnitřní nastavení,“ dodává.

Máte jako učitel příležitost vidět, jak spolu jednájí žáci a jejich rodiče?

Aktuálně učím ve waldorfské škole a ve waldorfských školách je zvykem, že třídní učitel alespoň jednou navštíví rodinu žáka. Návštěvy učitele v rodinách jsou v běžných školách spíš vzácné.

Vyplatí se tahle časová investice?

Myslím, že bohatě. V komunikaci se školou se někdy angažuje jen jeden rodič, často to bývá matka, a otce tak učitel nezná. Nebo naopak. Proto prosím o to, aby mne rodina pozvala na návštěvu, když jsou doma oba rodiče. Návštěva v rodině, v domácím prostředí, dává šanci se s rodiči sblížit, myslím, že to funguje i jako určitá prevence konfliktů. A je to jedinečná možnost vidět, jak spolu rodiče a děti jednájí, což pak učiteli mnohé objasní a pomůže mu jeho žáka lépe chápat. Obvykle při návštěvě zadám dítěti nějaký úkol a všímám si toho, jak dítě reaguje v přítomnosti rodičů. A rodiče zase vidí můj způsob komunikace s dítětem. Vidí, co mi funguje.

Co jste v rodinách vyzníval?

Někteří rodiče až příliš moc prožívají, jestli dítě úkol splní a jak ho splní, cítí velkou odpovědnost za jeho úspěch, snaží se dítě povzbudit až popohánět, někdy mívají sklon odpovídat za ně. A i když se drží zpátky silou vůle, je z nich cítit nejistota. Na dítěti je vidět, že je pod tlakem rodičovského očekávání.

A na tlak děti reagují vzdorem...

Přesně tak. Dítě se cítí pod tlakem i tehdy, když ho rodiče nutí, aby se podíílo jejich časovému plánu. „Teď si k tomu sedneme, teď zrovna mám čas.“ U dospělých si dáváme pozor a postupujeme obezřetněji. Bez závažných důvodů neřekneme kolegovi: „Musíte to vyřešit okamžitě, hned teď!“ Většinou se domlouváme dopředu, snažíme se dojít k dohodě tak, aby se obě strany cítily komfortně. U dítěte ale často jednáme z pozice síly a dnešní děti to těžko snášejí. Myslím, že to těžce snášely děti všech generací, ale ty dnešní to dávají najevo různými druhy pasivního a aktivního odporu.

Řekla bych, že dřív děti víc chápaly, že život jejich rodičů má nějaká omezení, že rodiče musí rodinu zaopatřit, a byly svolnější se podřídit. Tohle paradigma platilo po staletí, a teď ho nahrazuje jiné.

Dnešní rodiče mají často u svých dětí nižší autoritu než dřív, to je pravda. Učitelé také, ale přesto bývá na dobré škole učitelská autorita větší než rodičovská, podle mé zkušenosti. Když něco zadá učitel, dítě to bere jinak, než když to zadá rodič. Některé rodiče se mě proto ptají, jak mají postupovat, aby jim dítě nekladlo takový odpor.

Proč se vlastně dnešní děti tak šprajcují? Obvyklý výklad je, že minulá generace byly poslušnější, ale není to i otázkou důvěry?

Každé dítě touží dospělému důvěřovat. Spíš to souvisí s tím, jací jsou dnešní dospělí. Mnoho dnešních rodičů je vnitřně nastaveno tak, že vlastně nechťejí, aby je děti na slovo poslouchaly. Sami zažili příkazy a tresty a teď chtějí, aby jejich děti vyrůstaly svobodně. Tápou ale v tom, čím autoritativní výchovu nahradit. Dítě vnímá z dospělých nejistotu, rozpolcenost. Což pak opravdu může vést ke ztrátě důvěry, k pocitu, že se na dospělého nelze spolehnout.

Co tedy podle vás pomáhá vyladit komunikaci mezi dospělým a dítětem? Máte nějakou radu? Jak to děláte vy ve třídě?

Já své žáky ani své vlastní děti natvrdo k ničemu nenutím. Něco vyložené příkazuji pouze v nebezpečných situacích. Nepoužívám tresty, když děti něco nesplní. A myslím si, že díky tomu mají obecně menší problém vyhovět mi. Říkám jim ale, proč si myslím, že by to udělat měly, proč je to podle mě důležité. Pak nechám na nich, jak si to přeberou a jestli se podle toho zařídí. Netrvám na tom, aby mě poslechly, není to něco, na čem stavím své sebevědomí a svoji sebehodnotu. A ony tím pádem nevnímají žádnou skrytou agendu, třeba můj strach, a rady, doporučení nebo zadání spíše následují. Tlačit na dítě se zdá být často nutností, ale ono je to ve výsledku dosti neefektivní.

Takže všichni ve vaší třídě plní, co mají?

Většina dětí ano, ale nehrotím, když se někdo někdy odpojí a nedělá to, co ostatní. Beru to jako možnou výjimku. Ale snažím se dosáhnout toho, aby se pořád neodpojovali ti stejní.

Učitelé se mohou cítit pod tlakem ze strany rodičů.

Někteří potřebují mít pocit, že se ve škole nic nezanedbává, že není ohrožena budoucnost jejich potomka. Učitel se pak bojí nechat dítě něco neudělat.

Mnohým rodičům je sympatické vzdělávání bez příkazů a trestání. Sami by tak chtěli své děti vychovávat. I přes toto své přesvědčení ale celá řada z nich na děti tlačí víc, než je podle mě zdrávo. Zkoušejí netlačit, a když dítě nic nedělá, dostanou strach, tak ho potom zase chvíli nutí... A v tom se točí dokola. Často pak zažívají výchovný neúspěch a jsou z toho sami zmatení.

Nic nevyžadovat, a přitom se nebát o budoucnost dítěte? To je dost těžké.

Snažím se jim spíš ukazovat nějakou střední cestu, se kterou jsou schopni pracovat. Když dětem nedokážou dát úplnou volnost, mohou jim dát alespoň určitou možnost volby. Pomáhá vyměnit povel „jdeme na to“ za otázku „uděláme to teď, nebo spíš až za hodinu, co ti vyhovuje?“ Podobně jako v montessori školách. Dětem se tam nedává

na výběr mezi tím, zda se učít, nebo neučit, ale vybírají si, co a kdy se učít. Ale i pro tuhle cestu je nutná nějaká práce s vlastními emocemi. Bez ní to nejde. Zatímco povely práci s emocemi nevyžadují, tam stačí důslednost.

Pokud rodič nevykládá své emoce, dítě vnímá, že jde z jeho strany o nátlak, byť obalený v cukru, a výsledek se nedostaví, tak to myslíte?

Přesně tak. Pokud je z hlasu rodiče poznat jeho nervozita, to, že chce dosáhnout svého cíle a jen to maskuje otevřeností, dítě bude mít i tak sklony jeho návrhy bojkotovat. Některé rodiče si ani nejsou vědomi toho, že nějaký nátlak vytvářejí, ať už to podávají jakkoli. Mezi tím, jak se cítíme, a tím, jak reagují děti, je těsný vztah. Děti nám zrcadlí, jací jsme a co jim vlastním chováním předáváme, často nevědomky. Je velmi zajímavé sledovat, jak přesně umí popsat, čím jim nějaký dospělý vadí, umí vycítit faleš. Všiml jsem si, že jejich hodnocení dospělých, třeba učitelů, je po lidské stránce velmi exaktní. Kdybych se ptal na totéž dospělých, vsadím se, že jejich soudy budou daleko subjektivnější, budou vycházet z jejich vztahů s daným člověkem, budou více zabarvené vlastním zájmem.

Názor, že dospělí dětem nemají nic nakazovat a ani nic radit, je dominantní třeba v hnutí unschoolingu, které vidí veškeré ovlivňování dítěte jako nežádoucí, jako indoktrinaci. V čem přesně je váš postoj jiný?

Waldorfská škola děti vede a já s tím souzním. Jde o to, jak děti vedeme a od koho to vedení vychází. Jak už jsem říkal, já před dětmi své soudy neskrývám, říkám jim, proč je podle mne dobré dělat to či ono. Vliv na děti máme, ať chceme, či nechceme. Promítáme na ně své hodnoty už jen tím, jací jsme. A navíc, když se rozhodneme, že svůj vliv budeme minimalizovat, místo učitelů a vychovatelů zaplní vlivy odjinud: z médií nebo od vrstevníků.

Pavel Kraemer vystudoval teoretickou matematiku na Karlově univerzitě. Je specialistou na alternativní směry ve vzdělávání, učil a učí v inovativních školách u nás, v Německu, Švýcarsku a na Ukrajině. Založil Institut pro podporu inovativního vzdělávání. Má pět dětí.

Jak reagujete, když vaše třída zlobí?

Nedávno jsem takovou situaci jako třídní řešil. Zlobení se opakovaně dělo na hodině němčiny. Řekl jsem dětem své argumenty, proč si myslím, že je v dnešní době výhodné umět německy. Také jsem jim dal na zvážení, jaké jsou pro ně výhody, když paní učitelku otráví tak, že odejde. Což určitě nechťejí, protože se všichni shodli na tom, že ji mají rádi. Před ní je učilo několik jiných učitelů, které moc rádi neměli, dokážou si tedy představit, že by je ztráta paní učitelky bolela. Podívat se na to tímto způsobem jim pomohlo. •

autorka: Jitka Polanská
foto: Kateřina Lánská

**Každý den nový článek na
www.eduzin.cz → → →**

Anglická slovíčka se venku učí rychleji než v lavici

Základní škola v Církvici přesunuje část výuky na čerstvý vzduch. Spokojeni jsou všichni, dokonce i když jim model kostry rozfouká vítr nebo když začne pršet.

„Running,“ zvolá na zahradě vesnické školy v Církvici paní učitelka a deset dětí se radostně rozběhne vstříc hodi-ně angličtiny. Je slunečné, ale velmi chladné pondělní ráno. Dětem zima nevadí, po rozklusání už vesele poskakují a prožívají další anglická slova skrze své tělo. Pak už má paní učitelka nachystané kartičky s jídlem, děti je svižně opakují a u každého se rychle rozřazují do skupin podle toho, jestli mají jídlo rády, nebo ne. Jakmile projdou všech-ny kartičky, paní učitelka tleskne a znovu zvolá pokyn k „running“.

Děti běží k zadní části zahrady, kde už je připravená další pohybová hra, která má otestovat, jak si zapamatovaly jed-notlivé potraviny. „Zjistila jsem, že se venku děti učí slova mnohem rychleji než ve třídě. A začínám si uvědomovat, že by šlo opravdu více věcí učit venku. Všechno zatím nejde, třeba psaní. Ale až budeme mít venkovní učebnu, i to by šlo,“ říká učitelka Základní školy Církvice Šárka Viktorová. Nakonec děti křídou kreslí na dlažbu své oblíbené jídlo, které pak předvádí v angličtině svým kamarádům. Téměř nikdo se nesplete. „Venku se mi učí mnohem líp. Líbí se mi, že zůstáváme na přestávku na hřišti. I když prší, nevadí mi to, mám ráda čerstvý vzduch,“ říká po hodině jedna z prv-ňáček a houpe se přitom na provazovém zábradlí dřevěné-ho domečku, který na dvoře stojí.

Učit venku jde i bez zázemí

V Církvici se rozhodli pro venkovní výuku před více než rokem, když začali pracovat na své vizi a plánu, aby věděli, kam chtějí školu posouvat. A to i přesto, že nemají žádnou venkovní učebnu. „Toužili jsme po venkovní učebně, kde bychom měli zázemí pro různé aktivity. Chtěli jsme proto peníze na vybudování takového prostoru, ale v Eduzměně, kterou jsme o peníze žádali, to postavili jinak. Řekli nám, že pokud chceme učit venku, podpoří naše vzdělávání. A my jsme se rozhodli do toho jít. Zpětně vidím, že to bylo dobře, protože jsme začali jinak přemýšlet. Uvědomili jsme si, že nemusíme být závislí hned na nějaké budově, ale můžeme jít ven kdykoli,“ říká ředitelka školy Ludmila Hrušková.

Ještě než se první učitelé zapsali do kurzu, jednu nadše-nou „venkovní“ průkopnici škola měla. Šárka Viktorová, mimochodem bývalá žačka, chodila s dětmi ven v rámci svých hodin přírodovědy a vlastivědy, a tak mohla předávat první zkušenosti. Další učitelé se k ní začali pomalu přidá-vat během kurzu a postupně zjistili, že i bez většího zázemí to jde. A možnou nevýhodu otočili ve svůj prospěch, učitelé

zkrátka pracují s tím, co mají, což zjevně rozvíjí nejen krea-tivitu jejich, ale i dětí.

Příkladem může být jiná hodina, tentokrát čeština s dru-háky. Přestože opakování slovních druhů nemusí patřit mezi úplně atraktivní školní téma, učitelka ho dokáže venku proměnit v koncert. Děti mohou být aktivní a samy si nacházet v prostoru svá podstatná jména. Paní učitelka jim totiž rozdává zdánlivě banální pomůcku, z kartonu vystřižené okno do světa, ve kterém děti najednou vidí ty „své“ předměty: „Hele, paní učitelko, strom.“ A keř, list, tráva, hlína... nebere to konce. Paní učitelka přidává hru na procvičování rodů podstatných jmen. Děti sbírají, co se dá, a nadšeně přidávají do kategorií TEN, TA, TO. „A co je tohle? Dyť je to kámen,“ diví se nad hromádkou kamínků chlapec a upozorňuje, že by to mělo být ve skupině pro mužský rod. „To je kamení, koukej. TO kamení. Chápeš? TO kvítí,“ vysvětluje mu spolužačka.

Kde máme kostru? Odfoukl ji vítr

Hodina uběhne snad ještě rychleji než angličtina. Viditelně nabitá energií je po hodině i paní učitelka. „Užívala jsem si to. Naštěstí bylo krásné počasí,“ říká Jitka Kvízová a vzpomíná, jak se s dětmi jednou rozhodly sestavit na plachtu kostru člověka z klacíků, ale zvedl se vítr a vše jim rozfoukal.

Venkovní výuka zkrátka přináší nové výzvy. Horší počasí, kterému se musí třída přizpůsobit a improvizovat, nebo hmyz, na který si některé děti zvykají. „Na začátku jsem měla strach, že se děti vůbec nebudou soustředit, ale moc se to neděje. Ano, stalo se nám, že jsme zkoumali brouky, ale tím jsme strávili třeba tři minuty a pak jsme pokračovali dál,“ říká Šárka Viktorová.

Ředitelka Ludmila Hrušková přiznává, že měla na začátku příliš velká očekávání. „Mysleli jsme si, že si děti pěkně sednou do kroužku a uděláme spoustu práce. Jenže na začátku to tak nebylo, rozptylovali je ptáci a jiné zvuky. Ale rychle si zvykli a už je nevyruší projíždějící auto ani pták,“ říká Ludmila Hrušková, která na školní zahradě začíná

matematiku a s sebou nese pár tašek s pomůckami. Děti si sedají na podložky a dostávají úkol rozdělit se do skupin a využít při tom násobilku.

V Církvici se učí matematika metodou Milana Hejného, děti si často přicházejí na řešení samy nebo s pomocí spo-lužáků. Dnes je čeká poprvé násobení dvojčiferných čísel. Třetáci suverénně počítají a sami přijdou i na novou úlohu. Skupiny si pak vzájemně připravují příklady. Ta klíčící je hodně akční, vymýšlí co nejtěžší příklady a pak si zapisuje výsledek pro kontrolu. Zatímco ve třídě by asi nemohli klu-ci volně pobíhat k ostatním skupinám, tady je to dovolené.

Na konci hodiny se všichni posadí do kroužku a jako v ostatních třídách projdou ještě závěrečnou reflexí. Děti si tak mají možnost uvědomit, čemu se naučily, co se jim podařilo nebo jak se cítí. Je to také čas, kdy mohou přijít s nápadem, jak hodinu příště vylepšit, co by si přály. „Mys-lel jsem si, že násobení dvojčiferných čísel bude těžké, ale bylo to lehké, moc mě to bavilo a chci zkusit těžší příkla-dy,“ říká jeden z třetáků. A jeho kamarádi se pak přidávají: „Bylo skvělé být venku a na vzduchu. Chtěli bychom se víc učit venku.“

Sluníčko má pozitivní dopad i na učitelku, které také zče-venaly tváře a raduje se, protože nečekala, že dětem půjde násobení tak dobře. „Budu upřímná, někdy se přemluvit a jít ven pro mě nebylo úplně jednoduché. Ve třídě je všechno jednodušší, takhle nesu šest tašek ven. Když už jsem ale venku, tak bych tu zůstala celý den. A hodně mě táhnou ostatní kolegy. Když vidím, jak chodí ven, tak mě to motivuje a vyrazím i já,“ říká Ludmila Hrušková.

Učení je hodně o zážitku

Poslední hodinu venku mají pátáci, pro které už Šárka Viktorová připravila „bojovku“ z přírodovědy. „Měla jsem štěstí, že jsem měla na přírodovědné obory skvělého učitele, který nás bral ven a se kterým jsme se brouzdali potokem a lovili živočichy. Proto když jsem nastoupila sem, tak jsem věděla, že chci učit venku. S proměnou českého školství si uvědomuji, že to opravdu není o tom nalít dětem

do hlavy co nejvíc informací. Ale učení je více o zážitku, a to se jim venku zkrátka povede líp,” vysvětluje Šárka Viktorová a děti zatím pobíhají po zahradě a plní úkoly. Její žáci s ní zažívají výpravy i mimo školní zahradu, a tak na ně někdy čeká více diskomfortu než v lavici s učebnicí v ruce. „Třeba zmoknou, když zachraňují rozdělanou práci. Nebo se musejí rozhodnout, co udělají, když jim je horko nebo zima. Pro některé děti jsou i toto výzvy,” vyjmenovávají Šárka Viktorová a Ludmila Hrušková zdánlivě banální příhody.

Z výzkumů, které se provádějí od 70. let, jasně vyplývá, že čerstvý vzduch a pohyb prospívá nejen dětskému tělu a duši, ale také mozku. Děti se venku lépe učí a díky přímému prožitku pak dokáží lépe znalosti použít. Zvyšuje se motivovanost dětí, jejich spokojenost a také vztahy. „Pro mě to je jiná forma práce, která děti vrací zpět k přírodě. Zjišťujeme, že některé děti jsou celé dny na tabletech. A když se zeptáme, co dělaly o víkendu, tak byly většinou na počítači nebo hrály hry na playstationu,” vysvětluje ředitelka Ludmila Hrušková a dodává, že i když by se na vesnické škole mohlo zdát, že pohyb venku není něco, co dětem chybí, někdy je realita jiná. „Pobyt venku učí děti pozorovat. A paměť funguje jinak. Učí se prožitkem. A mně také dělá sluníčko dobře. Lektorky z kurzu nás učily, že můžeme jít vždy ven, i když je ošklivo. Ale zatím jsem ve stadiu, že jdu ven, jen když je hezky. A myslím si, že časem budu chodit ven za každého počasí. Ale na to musíme ještě připravit rodiče, aby dětem dali vhodné oblečení.“

Mami, kup mi pláštěnku

S podporou projektu Eduměny prošly Šárka Viktorová a Ludmila Hrušková v uplynulých dvou letech programem Ředitel naživo. To jim otevřelo zcela nové obzory. „Chceme něco jiného. Aby se děti samy uměly rozhodovat, přemýšlet, spolupracovat, aby měly volnost a byly zároveň připravené si v práci rozdělit povinnosti mezi sebe,” říká Šárka Viktorová.

Přínosný pro ně byl i roční vzdělávací kurz venkovní výuky, učitelé mohli sdílet své zkušenosti s kolegy z dalších škol a vzájemně se inspirovat a motivovat.

Jedním z důležitých témat kurzu pak byla komunikace s rodiči a jak jim venkovní výuku vhodně prezentovat. „Zatím nemáme žádné zpětné vazby od rodičů. Informovali jsme je na společné třídní schůzce. Teď nás čekají tripartitní schůzky a předpokládám, že se možná budeme bavit i o venkovní výuce,” říká Ludmila Hrušková. „Rodiče se nemusí bát, když jdeme s dětmi ven. Vědí, že se snažíme používat i jiné metody, a tak počítají s tím, že se výuka nemusí odehrávat jen klasicky v lavicích. Doufám, že v nejbližší době také zjistíme, co by rodiče od nás potřebovali, čeká nás mapování potřeb rodičů,” říká Ludmila Hrušková. Ta doufá, že se jí do budoucna podaří propojit s rodiči tak, aby se více zapojovali i do školních akcí. S tím jí má pomoci i Unie rodičů.

Učitelský tým v Církvici chce v nejbližších měsících vytvořit pro učení venku širší koncept. S obcí pak škola řeší projekt na venkovní učebnu, aby mohly děti i pohodlně psát, pokud mají například hodinu češtiny. Škola je sice na začátku, ale už teď se jí daří nadchnout pro venkovní výuku další kolegy. „Nejdůležitější mi přišlo dát dohromady tým lidí, kteří o to mají zájem, posdílet si to, co už jsme vyzkoušeli a co funguje. A klidně si také popsat obavy. A jako materiál pro začátek stačí přírodniny a karton,” vyjmenovává Šárka Viktorová. A i podle ředitelky školy se změna už teď vyplatila: „Děti nezlobí proto, že jsou zlé, ale protože se neděje v jejich procesu učení to, co se má dít. A venkovní výuka je cesta, jak mít ‚hodnější‘ děti,” uzavírá Ludmila Hrušková.

autorka: Martina Kopecká / foto: Jiří Coubal

Jak naučit dítě angličtinu úplně zdarma?

DESATERO PRO AKČNÍ RODIČE

Snad každý rodič si přeje, aby jeho dítě ovládalo jazyky. Některí na to neváhají vydat horentní sumy za drahé kurzy. Přinášíme pár tipů, jak dojít ke stejnému cíli úplně zdarma, jen s trochou vlastní aktivity a invence.

autorka: Lucie Fialová

- 1 Zatajte dětem existenci dabingu.** Právě on je hlavním vysvětlením obrovských rozdílů mezi jazykovou výbavou jednotlivých národů. Zatímco u nás ovládá angličtinu jedenáct procent populace, jinde je to až polovina. Jedná se většinou o země, kde se v televizi i v kině tituluje, například v Dánsku nebo ve Finsku.
- 2 Motivujte děti vlastním příkladem** — čtěte knihy a sledujte filmy v originále. Objevujte různé vzdělávací aplikace a oprašujte jazyk nebo se uče nový. Děti to uvidí a budou chtít taky. Nepromarněte čas, kdy jste pro ně ještě vzorem.
- 3** Zařídte to tak, **aby jazyk nebyl cíl, ale prostředek.** Namotal ses na seriál Stranger Things? Báví tě skate? Chceš si vyrobit domácí sliz? Když se nebudeš omezovat na české zdroje, najdeš na internetu odpověď na všechno, co tě zajímá.
- 4 Zaveďte doma „English Fridays“** — vyhraďte si jeden den v týdnu, kdy bude čeština zakázaná. Nejdřív se děti možná budou trochu vztekat, že nerozumí, ale týden od týdne bude situace lepší, až jednoho krásného dne přijde pátek, kdy promluví.
- 5** Dobrý efekt má i **přirozené přepínání z mateřštiny do cizího jazyka.** V situacích, které se denně opakují, zkuste na dítě promluvit anglicky. Otázce „dáš si lupínky s mlékem, nebo s jogurtem?“ položené během snídaně bude rozumět i úplný začátečník. Nasávat angličtinu v reálných situacích je mnohem efektivnější, než se je snažit simulovat ve školní třídě.
- 6 Nebojte se básniček, říkanek, písniček.** Děti mají paměť jako sloni, okamžitě budou všechno opakovat. Vůbec nevadí, když zpočátku nevědí, co říkají. Někde se to ukládá a každíčký verš se jednou zúročí. Zároveň platí: nenuťte se do ničeho, co vám nesedí. Nejlepší bude fungovat to, co je přirozené.
- 7 Sami angličtinu ovládáte málo? Tím líp!** Vezměte to jako výzvu a udělejte z prasátka Peppy i svou učitelku.
- 8 Ukazujte dítěti praktické využití jazyků.** Pokud nemáte možnost cestovat, nabízejte cíleně pomoc turistům, kteří se ztratí ve vašem městě, nebo najděte dítěti kamaráda na dopisování nebo chatování. Pro toho, kdo ještě není v jazyce plynulý, je psaná forma ideální – dopřeje komfort rozmyslet si, co chce říct, nebo dohledat slovíčka.
- 9 Zkuste dítě udržet co nejdál od her na počítači nebo na mobilu.** Jakmile se namotají na akční podívanou, už se budou těžko vracet ke vzdělávacím aplikacím. Přitom Duolingo, aplikace British Council nebo třeba Khanova akademie nabízejí docela zábavné způsoby, jak jazyky ovládnout.
- 10 Netlačte, nedělejte z angličtiny „předmět“.** Moc o ní nemluvte, žijte ji. Snažte se, ať se děti učí co nejpříjemněji a ať se jim angličtina propojuje s co nejlíbějšími pocity.

**Každý den nový článek
na www.eduzin.cz**

Nová informatika se učí bez počítače, s papírem, se symboly a v pohybu

Dá se učit informatika, aniž by v hodině děti vůbec sáhly na myš či klávesnici nebo slyšely nějaká fakta o tom, jak fungují počítače? Možná to zní jako protimluv, ale informatika dnes není zdaleka jen o tom, aby se děti naučily měnit styl nadpisů ve Wordu nebo tvořily excelovské tabulky.

Na čtvrtou hodinu zvoní na Základní škole U Školek v Lito-myšli těsně před polednem a v 6. B právě startuje hodina informatiky s třídním učitelem Janem Coufalem. Dnes je na programu kódování a dekódování, a pokud se to stihne, tak i úvod do šifer. To ale děti nevědí; ty zatím čekají, co se bude dít. Učitel se s nimi s úsměvem vítá a říká: „Teď vám ukážu instrukce. Kdo je pochopí, zařídí se podle nich.“ Všechna osmnáct šestáků najednou upře pozornost na papír potištěný řadou symbolů. Během pár vteřin se první kluci a holky potutelně usmějí, berou si penál a potichu se vytrácejí.

O pár chviliek později se už celá třída i s učitelem schází o jedny dveře vedle, v prostorném a prosluněném auditoriu. V rozích místnosti pobíhávají čtyři velké dotykové obrazovky, na nichž minulou hodinu spolužáci z paralelní šestky dohledávali informace o rotaci Země kolem své osy a kolem Slunce.

Díky symbolům si rozumíme beze slov

Učitel Jan Coufal si sedá na stupínek a ptá se: „Proč jsme teď tady? Co se stalo?“ „Bylo to v instrukcích,“ odpovídají děti. „A co tedy přesně bylo v instrukcích?“ doptává se učitel. „Měli jsme si vzít něco na psaní, potichu odejít do sálu a počkat na vás,“ odpovídá třída a rozproudí se debata o tom, co to vlastně žáci na papíře viděli a zda záleží na tom, v jakém pořadí jsou tyto symboly v instrukcích uvedeny. „Jasně, protože kdyby byly v jiném pořadí, tak bychom teď neměli čím psát nebo bychom se nepřesouvali potichu,“ zazní ze skupinky kluků.

Další diskuse pak vzniká kolem toho, kdy je vlastně výhodné používat obrázky místo slov, zda jsou srozumitelné napříč kulturami a staletími a kde se s nimi nejčastěji setkáváme. Žáci hýří nápady, Jan Coufal se doptává i těch, kteří sami od sebe ruku nezvednou, a během diskuse rozmísťují do prostoru vzadu ve třídě kartičky s nejrůznějšími

symboly — stromem, jablkem, reproduktorem, srdcem... Pak rozděluje třídu do trojic, každé rozdává papír a další instrukci: najděte každý jeden symbol, kterému skvěle rozumíte, a druhý, který jste nikdy neviděli, a k oběma napište, co všechno by mohly znamenat. „Buďte kreativní, vymyslete toho co nejvíc, ale trochu se držte reality, jo? Takže symbol jablka asi nebude označovat dinosaura,“ dodává učitel Coufal a třída se pouští do práce.

Šest set škol už teď, všechny do tří let

Jan Coufal a jeho základní škola jsou průkopníky takzvané „nové informatiky“, která by se nejpozději prvního září 2024 měla začít učit na všech základních školách v Česku a už teď na ní přešlo zhruba šest set škol. Na rozdíl od dosavadní informatiky, kdy se děti učily třeba o hardwaru, softwaru, RAM, formátovaly texty a vytvářely tabulky, „nová informatika“ by je měla naučit hlavně logicky přemýšlet. „V podstatě jde o posun od uživatele k tvůrci,“ shrnuje lapidárně Jan Coufal.

Nejdéle za tři roky by se tedy děti měly učit algoritmizaci a programování, data a modelování, digitální technologie a informační systémy. Stane se tedy z nejmladších Čechů během pár let národ programátorů? „To asi určitě ne,“ usmívá se Jan Coufal, ale dodává, že mít ponětí o algoritmizaci a logické posloupnosti kroků se prostě hodí i v životě: „Když učím čtvrtáky, co to je algoritmus, vysvětluji jim to na příkladech. Když se ráno oblékají, tak si přece nevezmou džíný a přes ně trenýrky, ale udělají to obráceně. I to je algoritmus. A celá informatika je hlavně o logice a postupech.“

Jak mám zakódovat svou pratezu?

Když se třída společně zamyslí nad jednotlivými symboly, přichází další aktivita: rozdělení do čtveřic usedají šestáci zády k sobě, každý si bere dlouhý úzký pás papíru a hraje „tichou poštou“ se slovy a obrázky. Napřed mají vymyslet a zapsat člena rodiny, zvíře a barvu, pak posílají papír dál spolužákovi, který má slova zakódovat do symbolů. Další žák kódy překládá zpět do písmen. Postupným překládáním a posíláním se pak dopracují k tomu, že se jim harmonika na konci vrátí zpět. „Né, pomoc, jak mám zakreslit pratezu?“ ozve se zoufalé zaúpení a třída se rozesměje.

Přes jisté organizační potíže nakonec všichni zadání pochopí a během pár minut každá skupinka dokáže úkol splnit. Po rozbalení harmoniky nastává všeobecné pobavení, jak už to u tiché pošty bývá. „Jééé, mně se z maminky stal bratranec,“ směje se nakrátko ostříhaný kluk s patkou a z holčičího tábora přiletí: „Já psala pes a růžová a nakonec z toho byl králík a šedál!“ Zvoní na konec hodiny, ale učitel Coufal by ještě aktivitu rád uzavřel, takže navrhuje, že třída pojedje přes přestávku. Může si to dovolit, další hodinu má se svou třídou zase on. Zajímavé ale je, že nikdo neprotestuje.

6. B se s učitelem shoduje na tom, že aktivita, kterou právě dokončili, je založená nejen na kódování a dekódování, ale také na tom, že v některých situacích se víc hodí slova a v jiných zase symboly. Například vymyslet univerzálně pochopitelný symbol třeba pro sestřenici nebo fialovou barvu není vůbec jednoduché, takže je skvělé, že můžeme symboly a slova střídat podle potřeby a situace. A pak už si berou věci a odcházejí na další hodinu. Mají pracovní činnosti a na počítačích se s pomocí speciálního programu učí psát všemi deseti.

Algoritmy i data se lépe zkoumají v týmu

Stanou se hodiny informatiky bez počítačů v českých školách novým standardem? „Po roce a půl na distanční výuce musím říct, že „nová informatika“ přichází jako na zavolanou. Děti se už opravdu nepotřebují učit klikat myší nebo vyjmenovat součásti počítače,“ říká litomyšlský učitel Jan Coufal. „Snažím se teď zařazovat do hodin maximum aktivit, které se dají dělat offline. Spíš podporuji smysluplnou práci s počítači a internetem v jiných hodinách. Nebudu dětem dávat dlouhý výklad o rotaci Země, když si mohou informace dohledat samy, a naučí se tak i práci se zdroji.“

Rozhodnutí ministerstva školství posílit v rámci vzdělávacích programů informatiku se u části (i odborné) veřejnosti setkala s pochybnostmi. Mnozí kritici se obávají, že čas, který děti stráví s algoritmy a daty, bude na úkor komunikačních dovedností. Jan Coufal ale rozšířenou představu smutných dětí izolovaně zírajících do monitorů odmítá. „Informatika otevírá nová pole pro spolupráci. U mě děti pracují vždy alespoň ve dvojicích, protože pohled někoho dalšího je pro ně přínosem. Musejí se domlouvat, hledat a vzájemně sdílet svá řešení,“ vysvětluje.

„Nová informatika“ ani neznamená, že by se čeští žáci už brzy neměli učit zacházet s aplikacemi a programy, které generace jejich rodičů považuje za základní. Žáci Jana Coufala si pochopitelně vyzkoušejí psaní a posílání e-mailu a přílohy souboru. „Nicméně je nutné říct, že dnešní mládež už e-mail v elektronické komunikaci prakticky nepoužívá, je pro ně pomalý. Stejně tak nedává smysl věnovat nějaký dlouhý čas například Wordu, protože s nimi pracují v jiných předmětech a často narazíte i na to, že mnohé děti doma ani tyto aplikace nemají,“ dodává učitel.

Namísto toho mohou tuto jednu hodinu informatiky týdně věnovat něčemu zajímavějšímu. Loni tady ve škole například naprogramovali čidlo, které jim hlásí, že květiny ve třídě potřebují zalít, nebo jednoduchou hru pro dva hráče a virtuální kostky. „Můj bratr přednáší robotiku, takže kdykoliv se objeví nějaká technologická novinka, dostanu ji do ruky brzy,“ říká Jan Coufal. A svoje know-how si nenechává pro sebe. V kurzech „nové informatiky“ teď vzdělává i ostatní učitele. ●

autorka/foto: Lucie Kocurová
foto: Alice Hrubá

**Další texty
čtete na
www.eduzin.cz
→ → →**

Děti přepečováváme, to jim brání v rozvoji

Když rodiče přemýšlejí o tom, jaké by mělo být jejich dítě, většinou si přejí, aby bylo chytré, zvědavé, ale také laskavé nebo odvážné. Jen málokoho asi napadne si přát u dítěte odolnost. „Nejde o to být nějaký superhrdina s hroší kůží, ale prostě zvládat běžné nároky života,“ říká psycholožka a terapeutka Pavla Koucká.

Vaše nová kniha se jmenuje Odolné dítě. Jak takové dítě vypadá?

Odolné dítě se nejlépe pozná v zátěžových situacích, protože je unese. Nehroutí se, nehysterčí, nezamrzá; prostě jde a situaci řeší, protože pro něj představuje výzvu, nikoli tragédii. To, že je na něj někdo z kamarádů ošklivý, opustí ho holka, učitelé nejsou fér a dávají moc úkolů, to všechno některé děti berou přímo fatálně a jiné to nějak ustojí. Nejde o to být nějaký superodolný jedinec s hroší kůží, ale prostě zvládat běžné nároky dne a života. Odolné dítě navíc zná samo sebe a dokáže v některou chvíli říct – to mi za to nestojí, do toho už nejdu. A to je důležité: třeba když děti rostou a chtějí zaujmout dobrou pozici v partě, je velké umění nenechat se vyhecovat do něčeho, co může špatně skončit. Ustát si, že se nehrnu do všeho, co dělají ostatní, chce velkou odolnost.

Poměrně velkou část knihy věnujete důležitosti fyzické odolnosti u dětí a jejímu budování. Proč?

Na fyzické odolnosti se dobře dají ukázat principy, které platí i pro pěstování psychické odolnosti. Navíc u dětí, zejména u těch nejmenších, je fyzický prožitek s psychikou velmi těsně propojen. Vezměte si takového kojence nebo batole – když mají hlad, je jim zima, jsou unavení, je to pro

ně tak silný pocit, že prostě nezvládnou být nad věcí. To až mnohem dospělejší lidé se zvládnou například radovat z dobré zprávy, i když je něco bolí.

Navíc trénink fyzické odolnosti můžeme mnohem snadněji plánovat a máme ho víc ve svých rukách. Nenaplánujete třeba to, aby se vaše dítě pohádalo s kamarádem nebo si rozbilo oblíbenou hračku, ale můžete si promyslet dopředu výlet tak, aby byl trochu delší než minule, nebo můžete dítě postupně otužovat, aby zvládlo nižší teploty méně oblečené. Mimochodem s tím oblékáním je to velmi zajímavé – ten velký strach ze zimy a následného nachlazení je dost kulturně specifický. Středoevropané se bojí, Američané míň a třeba Japonci nechají děti i v teplotách kolem deseti stupňů venku v kraťasech a tričku a nijak je netrápí, že mají prokřehlá ruce.

Čeho se rodiče nejvíce bojí a jak s jejich strachy pracujete ve své praxi?

Nejčastěji se bojí aut, pak také toho, že jim dítě někdo unese, že mu někdo ublíží nebo se venku zraní či ztratí. Všechny ty obavy jsou zčásti oprávněné a já jim je nevracím. Když chtějí změnu, tak o jejich obavách mluvíme a už tím se úzkosti postupně zmenšují. Mluvíme o tom, co

nejhoršího by se mohlo stát a jak to udělat, aby se rodič bát nemusel. Strach by měl být rádce, nikoli despotický vládce.

Myslíte si, že jsme jako rodiče úzkostnější, než byly předcházející generace, a že tím možná dětem bráníme v jejich rozvoji?

Určitě. Bereme si na sebe zodpovědnost za to, aby naše děti byly šťastné a cítily se dobře. Snažíme se jim zajistit ideální životní podmínky, občas až umetáme cestičky. Je to velká změna pohledu na dítě a dětství. Ještě když jsme my byli malí, slýchávali jsme – pomoz trochu, nejsi žádný princ, abys čekal, až tě někdo obslouží.

Hodně fandíte tomu, aby děti trávily venku čas bez dozoru. Každý z nás si ale ze svého dětství pamatuje okamžiky, kdy byl milimetry od smrtelného zranění nebo nebezpečí...

U malých dětí musíme být samozřejmě jako ostříži a smrtelně nebezpečným situacím předcházet. Například nenecháte batole bez dozoru u bazénu. Ale mnohem lepší, než se vyhýbat nebezpečí, je dítě naučit, jak s ním zacházet. Chceš lézt na stromy? Dobře, ale musíš mít vždy oporu ve třech bodech, a pamatuj na to, že dolů je to těžší než nahoru. Nebo když se třeba ocitneme poblíž staré studny, můžeme dítě vzít, po čtyřech se tam společně přiblížit, podívat se do hloubky a zase se bezpečně vzdálit. Je to lepší, než zakazovat, aby se tam děti přibližovaly, protože je to pak bude ještě víc lákat.

Zpátky ale k psychické odolnosti. Je to s ní tedy komplikovanější?

Ano, protože je situační, neplánuje se. Mám jen malou chvíli na to, abych se rozhodla, zda konkrétní výzvu přijmu a nechám ji na dítě dopadnout, nebo mu ulehčím. Zatímco výlety prostě prodlužuju postupně, tak v případě psychicky náročných situací musím hodně vycházet ze situace a okolností. Posílí ho daná výzva, nebo mu ublíží? Samozřejmě musím dítě také dobře znát, protože ono pod výzvami sílí, sílí, sílí – a najednou už je to příliš, odolnost se zborší a máme tu velké oslabení, někdy i trauma. Musíme být jako rodiče odvážní, ale ne příliš, a to je velké umění a velká zodpovědnost.

Přece jen ale, neovlivní odolnost dítěte i povaha? Některé děti jsou od miminka prostě spokojené, jiné jsou plačtivé, vzteklé...

Povaha je zčásti vrozená a zčásti se utváří v průběhu života. Myslím, že mnohé neustále nespokojené děti jsou nespokojené proto, že jsme příliš často zařizovali, aby neměly důvod plakat – aby jim nikdy nebyla zima, neměly hlad, nenudily se... Tím jsme jim tu komfortní zónu, která se od miminka má postupně rozšiřovat, vlastně spíš zúžili a sobě vlastní dobrotou nevědomky zavařili. Přepečované dítě samozřejmě vnímá, že reagujeme na každý jeho projev nelibosti, a rádo nám zodpovědnost za svou spokojenost předá.

Co když rodič „prozře“ v době, kdy je dítě třeba už ve školním věku? Dá se odolnosti naučit i takto později?

Dá se určitě ještě leccos změnit, přenastavit, odolnost pěstovat a zodpovědnost předávat, jen je to už těžší. Děti procházejí určitými vývojovými etapami, kdy jsou úplně nastavené na to, aby se posunuly ve svých kompetencích. Od batolete, které chce všechno „sám“ či „sama“, až po prvňáčka, který se dme pýchou, když ho maminka pošle

poprvé pro něco do obchodu. Když ale pošlete poprvé pro něco do obchodu čtvrtáka, už to není výzva, ale buď problém, nebo otrava. Když na ty výzvy slyšíme ve věku, kdy přicházejí, je to pro všechny mnohem jednodušší. Když sami nevíme, jak na to, může nám pomoci skaut, turistický oddíl nebo aspoň letní tábory.

Pavla Koucká je psycholožka, pracuje v jednom pražském azylovém domě pro matky s dětmi a ve své soukromé praxi se věnuje psychologickému poradenství a individuální, párové i skupinové terapii. Je autorkou knih Zdravý rozum ve výchově, Uvolněné rodičovství a Odolné dítě.

Jak ale poznáme, nakolik dítě můžeme zatížit, abychom ho naopak nepřetížili?

Těžko říkat nějaké univerzální rady, jako že čtyřleté dítě by mělo zvládnout tohle a pětileté tamto. Je třeba svoje dítě opravdu dobře znát a umět odhadnout, kdy už naši podporu nepotřebuje a kdy ještě ano. I tak se ale může stát, že to někdy prostě přeženeme. Pak je potřeba dítě obejmout, utěšit, přiznat svou chybu, abychom případné trauma co nejvíc zmírnili. Hodně fajn je, pokud dítě ví, že jste pro něj dosažitelní, když je potřeba, ale zároveň mu nestojíte neustále za zády. Pak dítěti můžete klidně říct – mám práci, pokud nebude hořet, nevolej mě; a bude to v pohodě.

Je naprosto zásadní, aby dítě vědělo, že tu někdo pro něj je a přeje mu jen to dobré, kdo ho zachytí, když se něco nepodaří. Takový vztah vytváří zázemí a pocit jistoty a bezpečí, z něhož pramení mimo jiné i odolnost.

Ruku v ruce s odolností jde pro vás také samostatnost. Říkáte, že mnohdy svou péčí dítě brzdíme...

Starší učitelky v mateřských školách říkají, že dnešní přepečované děti jsou v sebeobsluze tak o rok pozadu oproti dřívějším generacím. Dřív se rodiče chlubil tím, že jejich dítě už si obleče tričko, samo se nají, zaváže si boty. Dnes jsou hodnoty jinde, děti se spíš učí anglicky a používat tablet než klíčky na tkaničkách. Jenže zase, stojíme tím proti vývojové potřebě dítěte, které chce být samostatné. Já vím, že je rychlejší dítě obléct a nakrmit, ale pokud máme čas, měli bychom je nechat. I s tím, že se vztekají, když jim to nejde, nebo že budeme muset uklízet.

Může se z dítěte stát odolný a samostatný jedinec, i když ho rodiče přepečovávají?

Tak jistě, na dítě působí i spousta dalších okolností, vztahů, hodnot, takže se to může během života měnit a zlepšovat. A když se člověk odolnosti a samostatnosti nenaučí? Jak říkávala známá psycholožka Jiřina Prekopová: z rozmazlenců se stávají ztroskotanci. Je to pak škoda pro jejich okolí i pro ně samotné. •

autorka: Lucie Kocurová
foto: Kateřina Lánská

Každý den
nový článek na
www.eduzin.cz
→ → →

Zahod'te p'edsudky! I t'pytiví jednorožci můžou vychovat z dětí čtenáře

autorka: Lucie Kocurová / foto: Kateřina Lánská

Asi všichni se shodnou na tom, že čtení je dobré a otvírá dveře do světa. Proč tedy tolik dětí nerado čte?

Důvodů je několik. „U dětí je častý nesoulad mezi tím, co jsou technicky schopné učít a na co už mají mentální kapacitu. Jejich hlavy jsou schopné zvládnout komplexní příběhy, ale jejich technika čtení ještě není na dostatečně vysoké úrovni,“ říká Julie Dominika Zemanová z projektu Mravenčí chuť. Odpověď na tento problém je poměrně jednoduchá: dítě může nějakou dobu číst například komiksy, které jsou obvykle psané verzálkami a je v nich míň textu. Příjemně stráveným časem – i se staršími dětmi – může být i společné rodinné čtení. A když zrovna rodiče nemohou předčítat, mohou děti poslouchat audioknihy.

Další důvod, proč děti nerady čtou, tkví často v hlavách jejich rodičů. Ti mívají pocit, že by jejich potomci měli číst především kvalitní literaturu s vkusnými ilustracemi. „Stává se nám, že přijde maminka s dcerou, aby si vybraly knihy. Holčička se vrhne na knížku s třpytivou obálkou, kde je hlavním hrdinou poník nebo koťátko s velkýma očima. Maminka se lekne, pomyslí si, že je to kýč, a snaží se vybrat pro holčičku něco jiného,“ popisuje knihovnice Blanka Vornáčková z České Třebové. „Jenže některé děti se k těm kvalitním knihám potře-

bují pročíst. Vybrousí si techniku čtení, vcítí se do hrdiny, naberou čtenářské sebevědomí.“

Třetí žábou na prameni často bývá doporučení učitelů nebo rodičů. „Dnešní děti už Školáka Káju Maříka nebo Boříkovy lapálie většinou neučtou, protože tomu nerozumí, a tím pádem je to nebaví. Nechápu například, proč by měl někdo utíkat z hodiny náboženství,“ říká Blanka Vomáčková z knihovny v České Třebové. Řada knih, které mají v paměti současní rodiče, byla napsána v jiných společenských souvislostech a je pro dnešního malého čtenáře prostě nepochopitelná.

„Myslím si, že na současném (nejen) českém trhu působí víc spisovatelek než spisovatelů, které potom častěji píší o dívkách a pro dívky. Navíc i v knihovnách je více žen, takže když přijde dvanáctiletý kluk, abychom mu něco doporučili, musíme se opravdu zamyslet,“ říká Markéta Klusová. A možná ještě důležitější je i hlavní hrdina, s tím se děti potřebují ztotožnit, musí jim být sympatický, aby mu chtěly držet palce. „Podle toho, co vidíme v knihovně, jsou dívky ochotné číst knihy s chlapeckým hrdinou, ale kluci často feknou, že nebudou číst nic o holkách,“ usmívá se Blanka Vomáčková. ●

Tipy na:

knihy pro děti
podle věku

letní čtení

vánoční čtení

časopisy pro
děti 2–6 let

časopisy
pro školáky

komiksy pro
školáky

Jak se pozná dobrá škola?

Asi všichni se shodnou, že bychom měli mít dobré školy. Každý si ale pod tímto pojmem představuje něco jiného. „Hledali jsme znaky, které dělají kvalitní školu. Snažili jsme se na kvalitu dívat komplexně. V tu chvíli se začalo ukazovat, že se kritéria navzájem posilují,“ říká Tomáš Pavlas z České školní inspekce.

autor: Redakce EDUzínů

„Ideální je se do školy prostě zajít podívat. Rozhlédnout se okolo, nasávat atmosféru. Všímat si, jak spolu mluví děti, jak s nimi komunikují učitelé. Možná si po chvilce řeknete – tady se cítím příjemně. Neznamená to, že tu nebudou problémy, ale je to dobré znamení“, říká Tomáš Pavlas z České školní inspekce.

Zpráva České školní inspekce **Společné znaky vzdělávání v úspěšných základních školách** shrnuje poznatky ze třinácti základních škol v různých regionech Česka, které inspekce dlouhodobě hodnotí jako kvalitní v mnoha ohledech. Jsou mezi nimi jak školy malé, s maximálně 200 žáky, tak i ty až čtyřikrát větší, se žáky žijícími v nejúrodnějších socioekonomických podmínkách. Výběr nebyl náhodný, veřejnost se ale nedozví, o jaké školy konkrétně šlo. ●

I rodiče mohou proměnit školu. Nevzdávejte se, říká průvodkyně škol

O tom, jak tvořit lepší vztahy se školou, jak se zapojit do školní komunity nebo jak ji nově vytvořit, jsme mluvili s průvodkyní škol Eliškou Pácaltovou z Nadačního fondu Eduzměna.

Jak se mohou rodiče konkrétně zapojit a měnit vzdělávání?

Mohou se zapojovat třeba na úrovni školy. Tam jsou ale někteří rodiče zklamaní, protože se jim zdá, že to nejde nebo že naráží na zavřené dveře u vedení školy. Když pak poslouchám jejich příběh, začnu se doptávat a hledáme možnosti, jak by šlo vztah se školou navázat. Je totiž hodně důležité, aby to nebyl nátlak, ale něco, co pomůže. Třeba se nabídnout třídní učitelce, že něco připravíme. Mysleme na to, že rodina a škola by mezi sebou neměla bojovat, ale hledat dialog. Stačí opravdu začít s maličkostí a nevzdávat se.

Organizujete setkání pro rodiče, kteří chtějí změnu ve své škole. Co jim radíte?

Snažíme se o to, aby vůbec začali o vzdělávání přemýšlet. Aby pochopili, že to není jen o tom otevřít někde dveře, odvést tam dítě a zase je za sebou zavřít. Vzdělávání se týká nejen dětí, učitelů a ředitelů. Začínáme proto mapováním situace na jejich škole, pak v širší komunitě, až se nakonec dostaneme k nim samotným. Pojmenujeme s nimi, jak se zapojují a jestli vidí další kroky, jak by se mohli posunout. Změnou ve vzdělávání jsme my všichni, kterých se vzdělávání týká. Když to přijmeme, teprve v tu chvíli se ve vzdělávání začne skutečně něco měnit. Je to zkrátka o změně přemýšlení, uvědomění si, že já jsem tím tvůrcem, který má své zdroje a možnosti a nemám se bát je použít.

S čím ještě lidé přicházejí na vaše setkání?

Často přicházejí rodiče otrávení. A tam nastane důležitý moment. Když jsme totiž sami jako rodiče uzavřeni ve svém příběhu, tak se nám zdá, že je situace úplně bezvýchodná. Ale ve chvíli, kdy zjistíme, že v místnosti sedí někdo, s kým

se můžeme propojit, a nejsme v tom sami, vzájemně se inspirujeme. Vidíme, jak se lidem úplně mění obličej.

S čím lidé odcházejí?

Odcházejí s tím, že mají jeden konkrétní krok, který mohou udělat a sami naplnit. Mají také k dispozici nástroje, které mohou použít. Se svou školou mohou například vymyslet konkrétní projekt a získat na něj peníze prostřednictvím našich minigrantů. Mám radost, že máme příležitost mluvit s lidmi a vidět jejich aha momenty, kdy se začínají ptát: Co já mohu udělat? A zažívají pocit, že jsou v tom spolu. Objevují se tam komunitní hybatelé, kteří jsou opravdu schopní dávat věci dohromady a jen potřebovali takové setkání, které pro ně bylo určitým nakopnutím.

Co musím udělat, abych se mohla stát součástí nějaké komunity?

Chuť jít za hranici své domácnosti a seznamovat se s ostatními lidmi, kterým záleží na konkrétním místě. Někdy narazíme na to, že nevíme kudy. Kde najdeme toho jednoho člověka? A někdy opravdu stačí najít toho prvního, se kterým uděláme svařák a pozveme lidi z domu. My jsme třeba připravovali Noc kostelů a najednou se nám přihlásili lidé jako dobrovolníci. Často je tam prvek dobrovolnosti – jít do něčeho, co dává smysl, a získat dobrý pocit, že jsem součástí nějakého většího příběhu.

Někdo může mít pocit, že nemá co nabídnout. Co byste mu poradila?

Nemít na sebe vysoké nároky. Nemusíte to vymyslet a mít hned nějaké velké nasazení. Ono to často vyplyne. Třeba se stanete dobrovolníkem na nějaké akci, kterou uspořádali sousedé. Seznámíte se s lidmi, kteří mají podobný zájem. A najednou se to začne rozbalovat jako dárek.

autorka: Martina Kopecká / foto: Zuzana Křivánková

Chcete vědět více o komunitách na Kutnohorskú nebo získat peníze pro svůj projekt?

Eliška Pácaltová / +420 739 674 127
eliska.pacaltova@eduzmenaregion.cz

Změňme společně, jak u nás učíme.

eduzměna
nadační fond

ORIGINÁLNÍ POTISK

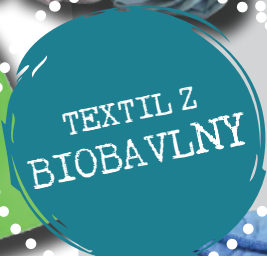
lepor

ZAJISTÍME VŠE
OD VÝBĚRU PRODUKTU PŘES GRAFICKÝ
NÁVRH AŽ PO SAMOTNOU VÝROBU

VYBAVTE SE NA ŠKOLNÍ VÝLET
ORIGINÁLNÍM TEXTILEM
S VLASTNÍM MERCHEM

NAŽEHLOVAČKY
NÁŠIVKY
VÝŠIVKY
(PRO VÍCE KUSŮ)

VLASTNÍ DESIGN
ŠKOLNÍCH POTŘEB

TRIČKA, MIKINY, ČAPKY,
KLOBOUČKY, KŠILTOVKY,
HRNKY, PLECHÁČKY,
KELÍMKY, LAHVE,
VAKY NA ZÁDA, LÁTKOVÉ
TAŠKY, POZVÁNKY, DIPLOMY, SEŠITY,
BLOKY, PERA, SAMOLEPKY,
TETOVAČKY, JMENOVKY, PLACKY,
DIPLOMKY, ŠERPY, STUŽKY...

ŠIROKÁ NABÍDKA BAREV,
STŘIHŮ I MATERIÁLŮ

www.lepor.cz